

**BANKLARNING INVESTITSIYA FAOLIYATI SAMARADORLIGINI
OSHIRISH IMKONIYATLARI****Bultakov Jamshid Shokir o'g'li**

O'zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi

2-kurs magistranti

Annotatsiya

Maqolada tijorat banklarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish imkoniyatlari, bank investitsiya aktivlari dinamikasi hamda mamlakat investitsion jozibadorligini belgilovchi asosiy omillar tadqiq etilgan. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlari asosida tijorat banklarining investitsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar bo'yicha aktivlari hajmidagi o'zgarishlar tahlil qilingan. Shuningdek, 2020–2024-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalarning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi dinamikasi o'rganilib, investitsion jozibadorlikka ta'sir etuvchi makroiqtisodiy, normativ-huquqiy, moliyaviy, infratuzilmaviy va boshqa omillar tizimlashtirilgan. Mamlakat investitsion muhitini yaxshilash, banklar faoliyatining shaffofligini oshirish, investitsion risklarni kamaytirish va xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, investitsiya faoliyati, investitsiya samaradorligi, investitsion jozibadorlik, investitsion faollik, investitsiya aktivlari, qimmatli qog'ozlar, investitsion muhit, moliyaviy resurslar, investitsion risklar.

Kirish. Jahon moliya bozorlarida iqtisodiy beqarorlikning kuchayishi, investitsiya resurslariga bo'lgan talabning ortib borishi, moliyaviy instrumentlar turlarining kengayishi hamda banklar o'rtasidagi raqobatning keskinlashuvi tijorat banklarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish masalasini dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biriga aylantirmoqda.

O'zbekiston Respublikasida bank tizimini isloh qilish, moliya bozorini rivojlantirish, banklar faoliyatida bozor mexanizmlarini kengaytirish va iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb etish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tijorat banklarining investitsiya faoliyatini takomillashtirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Banklar faoliyatida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, investitsiya aktivlari hajmini maqbul darajada oshirish, daromad manbalarini kengaytirish va investitsion risklarni nazorat qilish mamlakat bank tizimining raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim omillar hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, tijorat banklarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish nafaqat alohida banklarning moliyaviy natijalarini yaxshilash, balki milliy moliya bozorining

rivojlanishi va iqtisodiyotning investitsion salohiyatini mustahkamlash uchun ham ahamiyatlidir.

Asosiy qism.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining tijorat banklari jamlanma balansi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-avgust holatida banklarning investitsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar bo'yicha aktivlari 69 151 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2026-yil 1-avgust holatida ushbu ko'rsatkich 143 913 mlrd so'mga yetgan. Natijada mazkur aktivlar hajmi bir yil davomida qariyb 108 foizga oshgan. Ushbu ko'rsatkich banklar aktivlari tarkibida investitsiyalar va qimmatli qog'ozlarning ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatadi. Biroq investitsiya aktivlari hajmining o'sishi o'z-o'zidan investitsiya faoliyati samaradorligi yuqori ekanligini anglatmaydi. Investitsiyalar hajmining oshishi bilan bir qatorda, ularning daromadliligi, risk darajasi, likvidliligi va banklarning umumiy moliyaviy natijalariga ta'sirini ham kompleks ravishda baholash zarur. Shu sababli O'zbekiston tijorat banklarida investitsiya faoliyatining amaldagi holatini tahlil qilish va uning samaradorligini oshirish imkoniyatlarini aniqlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining har bir hududi o'ziga xos, takrorlanmas investitsion salohiyatga ega bo'lib, bu holat potensial investorlar uchun tahliliy qarorlar qabul qilishda muhim omil hisoblanadi. Investitsion muhitni har tomonlama tushunish, xususan, hududlarda faoliyat yuritayotgan banklar va ularning ish faoliyati to'g'risida ochiq va shaffof ma'lumotlarning mavjudligi, investorlar uchun muhim axborot manbaidir. Shu nuqtai nazardan, banklar faoliyatining investitsion jozibadorlik darajasini baholash tizimini ishlab chiqish va joriy etish davlatning barqaror iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi.

Tahlillar.

Mamlakatning umumiy investitsion jozibadorligi ikki asosiy omil – investitsion jozibadorlik darajasi va investitsion faollik darajasi orqali baholanadi. Bunda investitsion jozibadorlikni aniqlash uchun turli statistik indikatorlar va ko'rsatkichlar tizimi qo'llaniladi. Ular orasida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning o'sishi, korxonalar investitsiyalari, xorijiy va bank investitsiyalari, hamda aholining investitsion faolligi asosiy o'rin tutadi.

Hududiy investitsion muhitni kompleks tahlil qilish uchun investitsion jozibadorlik va investitsion faollikni ifodalovchi ko'rsatkichlar asosida integral baholash tizimini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Investitsion jozibadorlikning integral indeksini aniqlash tartibi

№	Baholash omili	Ko'rsatkichlar	Tavsif / Izoh
----------	-----------------------	-----------------------	----------------------

		(indikatorlar)	
1	Makroiqtisodiy barqarorlik	– YaIM o‘sish sur’ati – inflyatsiya darajasi – soliq tushumlari	Mamlakat iqtisodiyoti barqarorligining umumiy holatini ifodalaydi.
2	Infratuzilma holati	– transport va logistika tarmoqlari – energetika ta’minoti	Investitsiya uchun zarur infratuzilma mavjudligini ko‘rsatadi.
3	Bank-moliya sektori faoliyati	– kreditlash hajmi – foiz stavkalari – banklarning soni va barqarorligi	Moliyaviy muhitning investorlarga ochiqqligini ifodalaydi.
4	Mehnat resurslari	– aholi soni – ishchi kuchi – malakali kadrlar ulushi	Ishchi kuchining mavjudligi va sifati baholanadi.
5	Raqobatbardoshlik darajasi	– bozor ulushi – ishlab chiqarish quvvati – innovatsion faoliyat	Hudud yoki tarmoqning boshqa investorlar uchun jozibadorligini ifodalaydi.
6	Tabiiy resurslar salohiyati	– foydali qazilmalar – qishloq xo‘jaligi resurslari	Resurslarga boylik investitsiya uchun qo‘shimcha ustunlik beradi.
7	Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash	– soliq imtiyozlari – subsidiyalar – investitsion hududlar mavjudligi	Investorlar uchun yaratilgan yengilliklar va imtiyozlar darajasi hisoblanadi.
8	Xorijiy investitsiyalar hajmi	– to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi – xorijiy korxonalarning soni	Xorijiy investorlarning ishonch darajasi va mavjudligi baholanadi.
9	Sotsial-iqtisodiy rivojlanish darajasi	– ishsizlik darajasi – o‘rtacha ish haqi – ijtimoiy infratuzilma	Hududning umumiy yashash darajasi va rivojlanish holati aks ettiriladi.

Investitsion jozibadorlikni tahlil qilishda makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar, normativ-huquqiy va axborot ta’minoti, shuningdek, tabiiy-demografik

indikatorlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Mavjud statistik va tahliliy ma'lumotlarga tayangan holda amalga oshirilgan hisob-kitoblar investitsion jozibadorlikning hozirgi vaqtda ijobiy o'sish dinamikasiga ega ekanligini ko'rsatmoqda.

Amaliyotda investor tomonidan ma'lum bir hududga investitsiya kiritish jarayonida uchrashi mumkin bo'lgan tijorat va notijorat tavakkalchiliklar majmuasi "investitsion jozibadorlik" tushunchasi bilan ifodalanadi. Ya'ni, bu tushuncha investor qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi kompleks omillarni o'z ichiga oladi. Hududning investitsion jozibadorligi esa asosan ijtimoiy-iqtisodiy holat, tabiiy resurslar mavjudligi va texnogen sharoitlar asosida shakllanadi.

Investitsion jozibadorlikka ta'sir etuvchi omillar ta'sirida hududda investitsion faollik yuzaga keladi. Bunday faollik esa bevosita iqtisodiy o'sish sur'atlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, investitsion muhitni rivojlantirish bo'yicha tizimli yondashuvlar iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Alohida ta'kidlash joizki, iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb etishda muhim vositalardan biri bu – tijorat banklaridir. Ular nafaqat moliyaviy vositachilikni amalga oshiradi, balki investitsion loyihalarni moliyalashtirishda ham bevosita ishtirok etadi. Shu munosabat bilan tijorat banklarida zamonaviy korporativ boshqaruv tizimlarini joriy etish, ularning institutsional salohiyatini oshirish orqali investitsion faollikni kuchaytirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Bugungi kunda mamlakatning investitsion jozibadorligini baholashda turli xil ichki va tashqi omillar inobatga olinadi. Bu omillar dunyo miqyosidagi yetakchi reyting agentliklari tomonidan ishlab chiqilgan baholash tizimlarida muhim indikatorlar sifatida namoyon bo'ladi. Xorijiy investorlar manfaatlarini ishonchli tarzda himoya qilish va ularga qulay shart-sharoitlar yaratish uchun ushbu indikatorlar asosida davlat siyosatini shakllantirish zarur.

Shuningdek, aksiyadorlik jamiyatlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayonida investitsion jozibadorlikka ta'sir etuvchi omillarni ichki va tashqi omillar sifatida tahlil qilish dolzarb masala sanaladi (2.3-jadvalga qarang). Ushbu yondashuv investitsion qarorlar qabul qilishda yanada aniqlik va asoslanganlikni ta'minlaydi.

Mamlakat investitsion jozibadorligiga ta'sir etuvchi omillar

T/r	Omillar guruhi	Omil nomi	Investitsion jozibadorlikka ta'siri
1	Makroiqtisodiy omillar	YaIM o'sishi sur'ati	Barqaror o'sish – investorlarga ishonch uyg'otadi

		Inflyatsiya darajasi	Past inflyatsiya – investitsiya xavfini kamaytiradi
		Valyuta kursining barqarorligi	Kursdagi barqarorlik – valyuta risklarini kamaytiradi
2	Normativ-huquqiy omillar	Investitsiya qonunchiligi	Ochiq va aniq qonunchilik – investorlar huquqlarini kafolatlaydi
		Mulkiy huquqlar kafolati	Xavfsiz huquqiy muhit – investorlarning ishonchini oshiradi
3	Fiskal va soliq siyosati	Soliq yengilliklari va imtiyozlar	Soliq imtiyozlari – investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil
4	Infratuzilma omillari	Transport va logistika infratuzilmasi	Yaxshi infratuzilma – ishlab chiqarish va tashishni osonlashtiradi
		Energiya ta'minoti va telekommunikatsiya	Barqaror ta'minot – ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi
5	Mehnat resurslari	Malakali ishchi kuchi	Malakali va arzon ishchi kuchi – ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi
6	Demografik omillar	Bozor hajmi (aholi soni)	Katta iste'mol bozori – mahsulot sotish imkoniyatlarini kengaytiradi
7	Ijtimoiy omillar	Sog'liqni saqlash va ta'lim tizimi	Ijtimoiy barqarorlik – yashash va ish muhitini yaxshilaydi
8	Ekologik va xavfsizlik omillari	Ekologik barqarorlik	Ekologik xavflar pastligi – investitsion risklarni kamaytiradi
9	Moliyaviy omillar	Bank tizimining rivojlanishi	Kredit olish imkoniyati – loyihalarni moliyalashtirishni osonlashtiradi
10	Xalqaro omillar	Xalqaro reytinglar va indekslar	Yaxshi reytinglar – investorlar ishonchini oshiradi

		Tashqi iqtisodiy aloqalar	Eksport-import imkoniyatlari – xalqaro bozorga kirish imkonini beradi
11	Siyosiy omillar	Siyosiy barqarorlik	Barqaror siyosiy muhit – investitsiyalarning xavfsizligini ta'minlaydi

Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasida investitsiyalarni jalb etishni rag'batlantirish maqsadida tashkilotlar va banklarga alohida imtiyoz va preferensiyalar taqdim etilishiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu boradagi muhim hujjatlardan biri sifatida 2020-yil 2-iyunda Prezident tomonidan imzolangan "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to'g'risida"gi farmonni ko'rsatish mumkin. Ushbu farmon mamlakat investitsion jozibadorligini oshirish, xalqaro maydondagi ijobiy imijni mustahkamlash hamda davlat organlari va tashkilotlarida xalqaro reyting va indekslar bilan samarali hamkorlik qilish mexanizmlarini joriy qilishga qaratilgan.

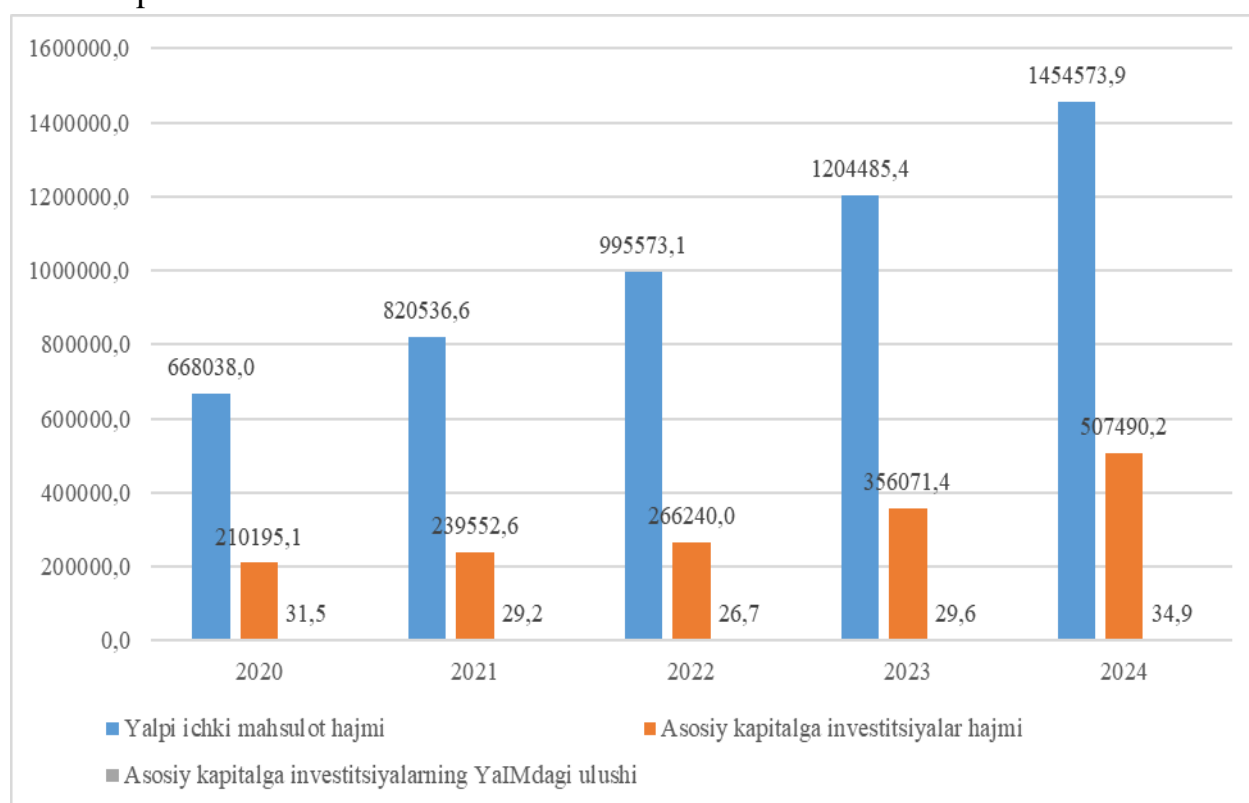
Shuningdek, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida belgilangan maqsad va vazifalar investitsion siyosatni yanada samarali qilishni ko'zda tutadi. Investitsion jozibadorlikni aniqlashda zarur bo'lgan ma'lumotlar va metodologiyalar sifatida Harvard biznes maktabi olimlari, shuningdek, "The Economist", "Fortune" kabi nufuzli iqtisodiy jurnallar, shuningdek, "Moody's", "S&P Global" va "Fitch" reyting agentliklari hamda "McKinsey & Co" konsalting kompaniyasi tajribalaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Mazkur agentliklar tomonidan tayyorlangan reytinglar mamlakat yoki alohida banklarning investitsion jozibadorligini aniq baholash imkonini yaratadi.

Biroq, investitsion tizim rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat: bank-kredit tizimining yetarlicha takomillashmaganligi; yirik va rivojlangan bozorlardan masofaning uzoqligi; aloqa va axborot almashish tizimlarining yetarli darajada samarali ishlamasligi; investorlarning huquqlari kafolatlanmaganligi; inflyatsiya sur'atlarining yuqoriligi; normativ hujjatlarning xalqaro standartlarga mos emasligi; byurokratik to'siqlarning mavjudligi hamda past investitsiya reytinglari.

Ushbu muammolarni bartaraf etish va mamlakat investitsion jozibadorligini oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish tavsiya etiladi: banklarning xalqaro reytinglarda ishtirokini ta'minlash; milliy valyuta qadrlarini

mustahkamlash va buning natijasida bank foiz stavkalarini barqarorlashtirish; favqulodda vaziyatlarda investorlarning manfaatlarini himoya qiluvchi chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish; ma'muriy buyruqbozlikni kamaytirish hamda xorijiy investorlarga yaratilayotgan imkoniyatlar haqida muntazam axborot berish; jalb qilingan xorijiy investitsiyalarning holatini va daromadlilik darajasini kuzatish uchun elektron monitoring tizimini yaratish; soliq va bojxona tizimlarida aniq va barqaror siyosat yuritish; investorlarga huquq va imkoniyatlarni kafolatlovchi normativ-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish; respublikaning transport va aloqa infratuzilmasini rivojlantirish; bozor infratuzilmasining faoliyatini erkinlashtirish va rivojlantirish; shuningdek, xorijiy investorlarga turli sohalarda ma'lumot va yordam beruvchi xizmat ko'rsatish markazlarini tashkil etish.

Mazkur tavsiyalarni amalga oshirish O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayonlarini faollashtirishda muhim omil bo'lishi kutilmoqda.

Asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushi (foizda)

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatimizda asosiy kapitalga investitsiyalarning yalpi ichki mahsulotga (YaIM) nisbati 2020-yilda 31,5 foizni tashkil etgan. Bu ko'rsatkich 2021-yilda 29,2 foizga, 2022-yilda esa 26,7 foizga

tushgan. Bunday pasayish pandemiyadan so'nggi davrda global iqtisodiy beqarorlik, yetkazib berish zanjirlaridagi uzilishlar, ehtiyotkor sarmoya siyosati, shuningdek, ichki iqtisodiy faollikning sustlashgani bilan izohlanadi. Investorlar uchun noaniqliklar ko'paygan bo'lib, bu esa investitsion faollikka bevosita ta'sir qilgan.

Shuning bilan bir qatorda, 2023-yilda ushbu ko'rsatkich 29,6 foizga ko'tarilgan. Bu esa iqtisodiy tiklanish boshlanganini va investitsion faollik qayta jonlanganini ko'rsatadi. 2024-yilda esa bu ko'rsatkich 34,9 foizga yetgan bo'lib, bu besh yillik davr ichidagi eng yuqori ko'rsatkich hisoblanadi.

Bunday sezilarli o'sish davlat tomonidan amalga oshirilgan yirik infratuzilmaviy loyihalar, qulay sarmoya muhiti yaratishga qaratilgan islohotlar, hamda tashqi moliyaviy manbalarni jalb qilish (jumladan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar) bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Mamlakatimizdagi bunday ijobiy tendensiyalar xorijiy investorlarning mamlakat iqtisodiyotida faol qatnashishiga va investitsiyalarni jalb qilishga yordam berib, O'zbekiston iqtisodiyotining global bozor bilan integratsiyalashuv jarayonini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Investitsiyalarni jalb qilish jarayoni bozor sharoitini chuqur tahlil qilish, xatarlarni oldindan aniqlash va samarali investitsiya strategiyalarini shakllantirishga asoslanadi. Investitsiya faoliyatining faollashuvi nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarga, balki mamlakat yoki mintaqaning investitsion jozibadorligining ortishiga ham olib keladi.

Xulosa

O'tkazilgan tahlillar asosida tijorat banklari investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish mamlakat moliya tizimining barqarorligini mustahkamlash, investitsion resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiyotga ichki hamda tashqi kapital oqimini kengaytirishning muhim sharti ekanligi aniqlandi. Banklarning investitsiya faoliyati samaradorligi nafaqat investitsiya aktivlari hajmi, balki ularning daromadliligi, likvidligi, risk darajasi va banklarning umumiy moliyaviy natijalariga ta'siri bilan ham belgilanadi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlari tahlili 2025-yil 1-avgustdan 2026-yil 1-avgustgacha tijorat banklarining investitsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar bo'yicha aktivlari 69 151 mlrd so'mdan 143 913 mlrd so'mga yetganini, ya'ni qariyb 108 foizga oshganini ko'rsatdi. Ushbu o'zgarish banklar faoliyatida investitsiya aktivlarining ahamiyati ortib borayotganini ifodalaydi. Biroq mazkur o'sishning banklar moliyaviy barqarorligi va daromadliligiga ta'sirini aniqlash

uchun investitsiya portfeli sifati, aktivlarning risk darajasi va daromad keltirish imkoniyatlarini kompleks baholash zarur.

Shuningdek, 2020–2024-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalarning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi dastlab 31,5 foizdan 26,7 foizgacha pasayib, keyinchalik 2024-yilda 34,9 foizga yetgani kuzatildi. Ushbu dinamika investitsion faollikning davrlar bo'yicha o'zgarib borishini ko'rsatadi hamda investitsiyalarni rag'batlantirishda makroiqtisodiy barqarorlik, qulay moliyaviy muhit va samarali institutsional mexanizmlarning ahamiyatini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, mamlakat investitsion jozibadorligini oshirishda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, qonunchilikning izchilligi va investorlar huquqlarini himoya qilish, transport hamda energetika infratuzilmasini rivojlantirish, moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va xorijiy investorlarga ochiq axborot taqdim etish muhim o'rin tutadi. Ushbu omillarning o'zaro uyg'unligi investitsion risklarni kamaytirish, investorlar ishonchini mustahkamlash va uzoq muddatli kapitalni jalb etish uchun qulay sharoit yaratadi.

Tijorat banklarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish maqsadida investitsiya portfelini diversifikatsiyalash, qimmatli qog'ozlar emitentlarining moliyaviy holatini chuqur baholash, aktivlar va majburiyatlar muddatlari o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash hamda investitsion risklarni muntazam monitoring qilish maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, banklarning xalqaro reytinglardagi ishtirokini kengaytirish, investitsiyalar daromadlilikini elektron monitoring qilish tizimlarini rivojlantirish va investorlar uchun ma'lumotlarning ochiqligini oshirish investitsiya qarorlarining asoslanganligini kuchaytirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Tijorat banklari jamlanma balansi*. 2025-yil 1-avgust va 2026-yil 1-avgust holatidagi ma'lumotlar. — URL: <https://cbu.uz/uz/statistics/bankstats/4470185/> (murojaat sanasi: 20.10.2026).
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Investitsiyalar: asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushi*. — URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/investments> (murojaat sanasi: 20.10.2026).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 2-iyundagi PF-6003-son Farmoni. *O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to'g'risida*. — URL: <https://lex.uz/acts/-4838762>.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. *2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida*. — URL: <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>.
5. DeYoung R., Rice T. Noninterest Income and Financial Performance at U.S. Commercial Banks. // *Financial Review*. — 2004. — Vol. 39, No. 1. — P. 101–127. — DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0732-8516.2004.00069.x>.
6. Bessis J. *Risk Management in Banking*. — 3rd ed. — Chichester: John Wiley & Sons, 2010.
7. Abdullayeva Sh.Z. *Bank ishi*. — Toshkent. — Nashr yili va nashriyot foydalanilgan nusxa asosida aniqlashtiriladi.
8. Omonov A.A. Tijorat banklari resurslarini samarali boshqarish masalalariga oid ilmiy ishlar. — Toshkent. — Aniq nashr va bibliografik ma’lumotlar tekshirilishi lozim.
9. Qoraliyev T. va boshq. *Bank ishi*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. — 347 b. — Nashr ma’lumotlari foydalanilgan nusxa bilan solishtiriladi.
10. Jahon banki. *Global Financial Development Report*. — Washington, DC: World Bank. — Manba: <https://www.worldbank.org>.
11. International Monetary Fund. *Global Financial Stability Report*. — Washington, DC: IMF. — Manba: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR>.